

**From Formal to Substantive Gender Equality. The Proposed
Amendment of Directive 76/207 - Comments and Suggestions.**

by Sophia Koukoulis-Spilliotopoulos

**Marangopoulos Foundation for Human Rights.
Athens-Brussels by A. Sakkoulas / Bruylant, 2001
Preface by Alice Yotopoulos-Marangopoulos**

Το βιβλίο αυτό βασίζεται σε εισήγηση που παρουσίασε η συγγραφέας στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών και τις Ίσες Ευκαιρίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με την ευκαιρία δημόσιας ακρόασης που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο 2000, με θέμα την τροποποίηση της Οδηγίας 76/207 για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την επαγγελματική εκπαίδευση.

Η συγγραφέας υπενθυμίζει ότι η ισότητα των φύλων αποτελεί κατά το Κοινοτικό Δίκαιο θεμελιώδη αρχή και θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας την αναγορεύει σε «αποστολή» και «επιδίωξη» της Κοινότητας και επιβάλλει σ' αυτήν τη θετική υποχρέωση "να εξαλείψει τις ανισότητες λόγω φύλου" και να "προαγάγει" την ισότητα των φύλων «σε όλες τις δραστηριότητές της». Οι «ανισότητες» λόγω φύλου, που θίγουν κυρίως τις γυναίκες, λόγω «προκαταλήψεων και στερεοτύπων ως προς τον ρόλο και τις ικανότητές τους», όπως επισημαίνει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Δ.Ε.Κ), αποτελούν πραγματικές καταστάσεις που χαρακτηρίζουν και προσδιορίζουν, ακόμη και σήμερα, τις κοινωνικές και οικονομικές δομές. Η ισότητα των φύλων, συνεπώς, της οποίας την πραγμάτωση απαιτεί η Συνθήκη, δεν είναι απλώς η τυπική, αλλά η ουσιαστική ισότητα, η οποία δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη λήψη θετικών μέτρων. Η συγγραφέας χαιρετίζει την πρωτοβουλία της Επιτροπής για εκσυγχρονισμό της Οδηγίας, αλλά προτείνει μια πιο θετική και δραστική προσέγγιση, όπως απαιτείται από τις θεμελιώδεις διατάξεις της Συνθήκης Ε.Κ. και υπό το φως της πλούσιας νομολογίας του Δ.Ε.Κ., του διεθνούς

κεκτημένου, της σχετικής εμπειρίας και έρευνας, καθώς και ενόψει της μειονεκτικής θέσης των γυναικών στην πράξη, όπως αυτή επισημαίνεται διαρκώς, με μελανά χρώματα, από τα όργανα της Κοινότητας.

Μεταξύ άλλων, η νέα Οδηγία πρέπει να περιλαμβάνει ορισμούς της άμεσης και έμμεσης διάκρισης. Αντί να επιτρέπει αποκλίσεις, δηλαδή αποκλεισμό του ενός φύλου από ορισμένες εργασίες ή περιορισμούς ως προς την πρόσβασή του σ' αυτές, που αναιρούν την αρχή της ισότητας των φύλων και συντελούν στον διαχωρισμό της αγοράς εργασίας (segregation) κατά φύλο και την περιθωριοποίηση των γυναικών, να επιβάλλει την εφαρμογή κριτηρίων που αντιστοιχούν στις πραγματικές απαιτήσεις κάθε συγκεκριμένης εργασίας, οι οποίες και διασφαλίζουν την επιλογή των καλύτερων, σε κάθε περίπτωση, υποψηφίων. Να ορίζει ότι ενδείκνυται η λήψη θετικών μέτρων, ιδίως υπέρ των γυναικών. Τα μέτρα αυτά δεν αποτελούν αποκλίσεις από την αρχή της ισότητας των φύλων, αλλά μέσο αναγκαίο για την πραγμάτωση της ουσιαστικής ισότητας, όπως προκύπτει από τη Συνθήκη Ε.Κ. και την πρόσφατη νομολογία του Δ.Ε.Κ., και ορίζεται ρητά στη Διεθνή Σύμβαση για την κατάρτιση των διακρίσεων κατά των γυναικών. Σχετικά με τα ζητήματα αυτά, η συγγραφέας αναφέρεται στο πρωτοποριακό συγγραφικό έργο της Προέδρου του Συνδέσμου μας Αλίκης Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, και ιδίως στο βιβλίο της *Affirmative Action: Towards Effective Gender Equality*, Sakkoulas / Bruylant, 1998, που έχει εκδοθεί και στα Γαλλικά.

Η νέα Οδηγία πρέπει επίσης να απαγορεύει τη σεξουαλική παρενόχληση, και μάλιστα όχι μόνο στους

τόπους εργασίας, αλλά και επ'ευκαιρία της πρόσβασης σε απασχόληση και επαγγελματική εκπαίδευση και κατά τη διάρκεια της απασχόλησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης, και να επιβάλλει στους εργοδότες και τους υπευθύνους για επαγγελματική εκπαίδευση την υποχρέωση να λαμβάνουν μέτρα πρόληψης και καταστολής της. Να απαγορεύει κάθε δυσμενή μεταχείριση των γυναικών ή των ανδρών που συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τη μητρότητα, την πατρότητα ή τον συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Να προστατεύει από εκδικητικές ενέργειες του εργοδότη όχι μόνον τους εργαζομένους και τις εργαζόμενες (όπως προβλέπει η ισχύουσα Οδηγία), αλλά και οποιοδήποτε πρόσωπο παρέχει υποστήριξη σ' αυτούς ή αυτές, ως μάρτυρας ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο. Να προβλέπει τη νομιμοποίηση συνδικαλιστικών και άλλων μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και ανεξάρτητων αρχών που έχουν ως σκοπό την προώθηση της ισότητας των φύλων (τη σύσταση των οποίων προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη υπέρ ατόμων ή ομάδων που θίγονται από τη μη εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων.

Το βιβλίο περιέχει σε παράρτημα την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί την Οδηγία 76/207 και τις σχετικές θέσεις του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, που καταρτίστηκαν από τη συγγραφέα και την Πρόεδρο του Συνδέσμου Αλίκη Γιωτοπούλου-Μα-

ραγκοπούλου, υιοθετήθηκαν κι από την AFEM και έχουν υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο.

Η συγγραφέας είναι δικηγόρος, ανεξάρτητη εμπειρογνώμων της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε θέματα ισότητας των φύλων, Αντιπρόεδρος της Ένωσης Γυναικών Νοτίου Ευρώπης (AFEM), Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Γυναικών Νομικών και ενεργό μέλος του

Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων.

Πρόκειται για βιβλίο που θα είναι πολύ χρήσιμο και για την ερμηνεία της νέας Οδηγίας

Εκδόσεις AFEM (Association des Femmes de l' Europe Méridionale),

1. L'égalité entre les femmes et les hommes, un droit fondamental et la Charte des droits fondamentaux de l'U.E.

Athènes-Bruxelles Ant. Sakkoulas / Bruylant, 2001

Η έκδοση αυτή περιέχει τα Πρακτικά ενός Συνεδρίου που οργάνωσε η AFEM, ομοσπονδία γυναικείων ΜΚΟ της Γαλλίας, Ελλάδας, Ισπανίας, Ιταλίας και Πορτογαλίας, στην οποία μετέχει και ο Σύνδεσμος, στο Παρίσι, από τις 21 έως τις 23 Σεπτεμβρίου 2000, με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Γαλλικής Κυβέρνησης. Το Συνέδριο αυτό αποτελούσε τμήμα προγράμματος που εκτέλεσε η AFEM στα πλαίσια του 4ου Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης για την ισότητα ευκαιριών ανδρών και γυναικών, και πραγματοποιήθηκε σε μια κρίσιμη για την κατάρτιση του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων στιγμή: το προτελευταίο σχέδιό του μόλις είχε δημοσιευθεί, και τρεις μέρες μετά το Συνέδριο η επιφορτισμένη με την κατάρτισή του "Συνέλευση" επρόκειτο να το οριστικοποιήσει, ώστε να παρουσιασθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας του Δεκεμβρίου 2000, στη διάρκεια του οποίου θα διακηρυσσόταν από κοινού από το Συμβούλιο, το

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή, όπως και έγινε.

Η AFEM, που είχε ήδη υποβάλει στη "Συνέλευση" έξι προτάσεις και είχε την τιμή να μετάσχει στην ακρόαση που είχε παραχωρήσει η "Συνέλευση", αφιέρωσε στον Χάρτη δύο συνεδρίες (την 2η και την 4η), που περιλάμβαναν συζήτηση, στην οποία μετείχαν εξέχοντα μέλη της "Συνέλευσης" και η αντιπρόεδρος της AFEM Σοφία Σπηλιωτοπούλου, καθώς και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των προσώπων που μετείχαν στη συζήτηση αυτή και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Τα πρακτικά αυτών των συνεδριών φωτίζουν τις εργασίες της Συνέλευσης και διάφορες διατάξεις του Χάρτη. Τα μέλη της "Συνέλευσης" αναγνώρισαν και εξήραν τη συμβολή της AFEM στον Χάρτη (για τη συμβολή αυτή βλ. σε τούτο το τεύχος, σελ. 14).

Οι δύο άλλες συνεδρίες αφορούσαν τη συμμετοχή των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και τις προοπτικές γι' αυτές στην Ένωση. Κατά την πρώτη συνεδρία παρου-

σιάστηκε το βιβλίο που εξέδωσε η AFEM "Femmes et Pouvoir en Europe Méridionale en l'an 2000" (βλ. πιο κάτω) από την έως τότε πρόεδρο της AFEM Micheline Galabert, που συντόνισε την έρευνα, αποτέλεσμα της οποίας είναι το βιβλίο αυτό, και από τις εμπειρογνώμονες που συνέγραψαν τις εκθέσεις για κάθε χώρα. Την έρευνα για την Ελλάδα πραγματοποίησε η πολιτική επιστήμων Σοφία Δημητρούλια.

Σε Παραρτήματα, στο τέλος του βιβλίου, παρατίθενται οι θέσεις που υποστήριξε η AFEM σχετικά με τον Χάρτη και κατάλογος των ευρωπαϊκών, διεθνών και εθνικών οργανώσεων, καθώς και των προσωπικοτήτων που τις υποστήριξαν.

Πρόκειται για ένα σημαντικό ντο-κουμέντο για την ιστορία της κατάρτισης του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαραίτητο για κάθε μελετητή του Χάρτη, αλλά και για όποιον ενδιαφέρεται για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σοφία Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου